

NRO 14149 Sjön Ömmern och Ödenäs - Lerum, Alingsås, Bollebygd kommuner

Område av riksintresse för naturvård **Områdesnummer:** NRO 14149 **Områdesnamn:** Sjön Ömmern och Ödenäs **Kommun:** Lerum, Alingsås, Bollebygd **Kartblad:** 7C SV **Area:** 2778 ha

Natureografisk region: 21b Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap. Södra Västergötlands sprickdalsområde. **Kust/havsregion:** - **Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Huvudavrinningsområde 108 Göta Älv **Agrara kulturlandskapsregioner:** - **Landskapsform:** Sprickdalslandskap. **Riksvärde:** **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi** Vattendrag, sjö Odlingslandskap Naturbetesmark, äng Flora, fauna Geovetenskap Drumlin, strukturmark 272

Värdeomdöme: Framstående och representativt exempel på en stor drumlinbildning. Representativt odlingslandskap, med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker och naturlig slättermark, vid Ödenäs, Örsbråten och Bryngelsgårde- Västergården. Växtsamhällena är bitvis art-och individrika, med arter som svinrot, darrgräs, ängsskallra, kärrfibbla, Jungfru Marie nycklar. I helhetsmiljön ingår även ängs- och hagmarksobjektet Örsbråten. Ömmern är en oligotrof klarvattensjö med ett 30-tal öar och skär. Sjön har en hög biologisk funktion. Sjön Ören är också oligotrof och med hög biologisk funktion. Laxån, som förbinder Ören med Ömmern, har flera forsar och utgör lek område för Ömmerns öring. **Huvudkriterier:** A, C, D **Stödkriterier:** Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet. **Förutsättningar för bevarande:** Hög grundvattennivå bibehålls längs drumlinsidorna. Vattenkvaliteten bibehålls hög i Ören-Laxån-Ömmern. Värdet kan påverkas negativt av bl a rationellt skogsbruk, markavvattning. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar. **Säkerställande och internationell status:** Större delen av området omfattas av landskapsbildsskydd. Inom området finns djurskyddsområden, naturreservat och biotopskyddsområden. Området berörs av Natura-2000 område (art- och habitatdirektivet). **Områdets huvuddrag:** Ödenäs by ligger högt i ett starkt kuperat och sjörikt landskap. Odlingen är upptagen på en drumlin med flack översida och jämnt välvda sidor. Ödenäs socken är en skogsbygd med vida barrskogar, men kring den odlade bygden finns lövskogspartier och igenväxande betesmarker med ädla lövträd bl a bok. Vägen genom Ödenäs följer åsens krön och utefter den ligger ett 20-tal gårdar med kyrkan och skolan mitt i byn. Från vägen har man vacker utsikt både åt väster och öster. Den gamla bymiljön är bäst bevarad kring Ödenäs östergården, där ända till 3 meter breda stengärdesgårdar berättar om det hårda arbete, som krävts för att bryta mark. Väster om drumlinen ligger den stora sjön Ömmern, ett bra exempel på en sprickdalssjö. På Läkareboöns strandplan kan vid lågvatten strukturmark iakttas. Denna utgörs främst av stengropar och blockströmmar. Ömmern är en oligotrof klarvattensjö med en areal på drygt 10 km² och ett största djup på 48 m. Stranden består mestadels av morän samt klippor och sand. Vegetationen är sparsam och består mest av kortskottsväxter samt glesa bestånd av vattenöverståndare, flytblads- och långskottsväxter. I sjön finns ett 30-tal öar och skär, de flesta orörda. Omgivningarna är kuperade med barrskog och berg samt betydande inslag av löv och kulturmark. Vandringshinder i form av dämmen finns nedströms sjön samt i tillflödet från Nären. Sjön har en hög biologisk funktion. Bland häckande sjöfåglar märks flera par storlommar och bland näringssökande fiskgjuse och smålom. Förekommande fiskarter är ål, öring, möjligen röding, siklöja, nors, gädda, sutare, benlöja, elritsa, mört, gers och abborre. Ömmern får anses som påverkad, främst beroende på den omfattande regleringen samt kulvertering och sprängning i utloppet. Friluftslivet i sjön är omfattande. Flera av öarna är fågelskyddsområde. På drumlinens andra sida ligger sjön Ören, likaledes oligotrof och med en areal på 1,9 km² och ett största djup på 26 m. Stränderna består till stor del av hållar, sand, block 273 och sten samt organogent material i vissa vikar. Vegetationen består av kortskottsväxter, vattenöverståndare samt en viss del flytbladsväxter. Sjön omges av kuperad

skogsterräng med inslag av ängs- och åkermark. Storlom häckar. Smålom och fiskgjuse näringssöker i sjön. Förekommande fiskarter är ål, öring, gädda, mört och abborre. Utloppsbacken utgör lek område för Ömmerns öring. Laxån, den å som förbinder Ören med Ömmern, rinner genom skogsmark och trädlösa madmarker. Ån har flera forsar, där strömstare regelbundet övervintrar. Öring och andra fiskarter förekommer i ån. Knipa, storskrak och gräsand häckar längs vattendraget och utter har uppträtt sporadiskt. Vattenkraften har tidigare utnyttjats av tre sågar, men dessa är nu nedlagda. Drumlinsidorna i Ödenäs karaktäriseras av igenväxande hag- och ängsmarker där lövinslaget mångstades dominerar. Terrängen är bitvis översilad och vegetationen källpåverkad. Askhagar i olika igenväxningsstadier, alskogar, blandlövskogar med ädla lövträd, ekhagar och björkhagar är exempel på skogstyper här. Vid Västergården och Örsbråten finns fina slätterängar som fortfarande hävdas. Representativa naturbetesmarker och naturliga slättermarker finns vid Ödenäs, Örsbråten och Bryngelsgårde-Västergården, de utgörs av hackslått, blandlövhage och träd- och buskbärande hagmark. Förekommande vegetationstyp är frisk svinrotäng. Växtsamhällena är bitvis art- och individrika, med arter som svinrot, darrgräs, ängsskallra, kärffibbla, Jungfru Marie nycklar, klotpyrola, loppstarr, fältgentiana och slätterblomma. **Anmärkningar:** Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr: PF 10, Delsjö-Härskogenområdet. Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 82-19, 82-20) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer P8203,82-19, P 8204,82-20, och 82-51ÄoH-obj).

Referenser: Appelqvist, T.1986: *Lövskogsinventering i Alingsås kommun*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1987:8. Göteborgsregionens kommunalförbund. 1976: *Härskogen. (Förslag till markanvändning)*. Länsstyrelsen. 1976. *Natur i Älvsborgs län*, s 399-400. Andersson, R. 1988: *Ängar och hagar i Alingsås kommun*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1992:10. Länsstyrelsen 1994: *Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1994:5. Naturvårdsverket 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm. Klingberg, F. 1982: *A patterned ground phenomena on the shore of Lake Ömmern, western Sweden*. Geologiska föreningens i Stockholm förhandlingar, vol. 103, s. 389–393.